СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LVIII. Ч. 126. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 2-го ЧЕРВНЯ 1950. — No. 126. JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, JUNE 2, 1950. VOL. LVIII.

П'ЯТЬ ЦЕНТІВ в Злуч. Дер. Америки СІМ ЦЕНТІВ Закордоном — Тел. „Свободи": BErgen 4-0807, 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 — FIVE CENTS in the U. S. of America SEVEN CENTS Elsewhere

ЕРІКСОН, ЧОЛОВИЙ ГЕМБЛЕР, ПІД АРЕШТОМ

Ню Йорк, 31. травня. — Френк Еріксон, який підчас переслухання в сенатській комісії признався, що він дістає — $12,500,000 річно з різних закладів і незаконної гри, попав під арешт на підставі рішення повітової Великої Лави присяжних суддів. Лава винесла проти нього обвинувачення в 60 різнородних провинах, після чого його негайно покликано перед суд, де він заявив, що він не почувається винуватим. Реченець розправи призначений на 12. червня. Еріксон між ін. виявив перед слідчою Великою Лавою, що в 1948 р. він роздав своїм 1,000 клієнтам золоті шпильки до краваток, кожна вартости 29 дол., а 100 клієнтам, які через нього складали заклади на кінські перегони, він дав на Різдво в дарунку капелюхи вартости дол. 25 або 24 кожний. Якщо б суд засудив його за досі стверджені провини, його жде кара тюрми до 60 років і грошова кара до 30,000 дол. Тому, що це є перший провідник зорганізованого злочину, який попав під арешт після слідства започаткованого в Конґресі, судова розправа над його діяльністю, розгалуженою по всіх стейтах, може принести сензаційні розкриття.

ПЕРЕДОВИЙ ШПИГ АТОМОВИХ ТАЙН ПРИЗНАЄТЬСЯ ДО ВИНИ

Філаделфія. — Гері Гольд, хемік в загальнім шпиталі, якого федеральна влада арештувала як запідозреного головного помічника в затіях британського шпига Клавса Фукса, признався до вини і згодився скласти свідоцтво підчас суду, щоб уможливити приловлення інших винуватців. Він заявив, що він не мав наміру шкодити Злученим Державам і тому хоче допомогти при віднайдені справжніх винуватців. На підставі права з воєнних часів Голдові грозить кара смерти за шпигунство в користь чужої держави. Фукс був засуджений в Англії на 14 років тюрми за видання атомових тайн Росії.

ДЕПАРТАМЕНТ СПРАВЕДЛИВОСТИ ЗАПЕРЕЧУЄ ВАЖЛИВІСТЬ ДОКУМЕНТІВ ПРИЛОВЛЕНИХ В „АМЕРАЗІЇ"

Вашингтон. — З огляду, що деякі вашингтонські кореспонденти великих щоденників оголосили зміст п'ятьох документів із загального числа — 1700, які опинилися в редакції журналу „Амерейжія" в 1945. р., а які стали великою загрозою в руках ворогів, — департамент справедливости заперечив, наче б вони справді мали таке значення, як їм приписує преса. Агенти Федерального Бюра Інвестигацій, які переводили слідство в редакції „Амерейжія", кажуть, що вони не могли багато сказати підчас розправи в суді проти обвинувачених тоді редакторів, бо вони забрали ці документи з редакції неправним способом.

КАРАЮТЬ МОЛОДЕЧИХ ҐЕНҐСТЕРІВ

Ню Йорк. — Поліційний суд у Брукліні переслухав 12-ох хлопців, арештованих на Декорейшен Дей за збройний напад двох ватаг і рішив поставити їх перед правильний суд. Досі поліція відносилася поблажливо до боротьби ватаг, зорганізованих серед молоді з гайскул.

ПРЕЗИДЕНТ ДАЛЬШЕ ОБСТОЮЄ КРЕУВАННЯ НОВОГО СЕКРЕТАРІЯТУ

Президент Труман передав Конгресові доповнений плян створення департаменту здоров'я, освіти й забезпеки, як теж і плян реорганізації департаменту скарбу. На чолі департаменту мав би станути урядовець з рангою кабінетного секретаря, а тоді було б у Вашингтоні десять міністерств на місце дотеперішніх дев'ять. Минулого року президент домагався створення департаменту добробуту, одначе Конґрес відкинув це домагання.

НЮ ЙОРК МАЄ ДОВОЛІ ВОДИ НА ЛІТО

Управа міста Ню Йорку переводила від грудня м. р. кампанію за ощадність в уживанні води, бо міські збірники виказували тільки 33,4% водних запасів в порівнянні зі станом з початком червня минулого року. Населення приноровилося до закликів і кожного четверга здержувалося від купелі та інших потреб. — Водночас управа міста доручила хемикові, щоб він пробував викликувати штучні дощі в околиці збірників у середущій частині стейту. До 31. травня збірники наповнилися до 91,2 містоти, а загальна кількість води виносить тепер 230,813,000,000 ґалонів. Населення заощадило 55,000,000,000 ґалонів і це повинно вистачити на літні місяці при нормальнім уживанні води. Заощаджена вода може наповнити збірник величини Центрального Парку з глибиною 201 стіп, або озеро, величини цілої дільниці Мангетен, глибоке на 12 стіп.

ОБМЕЖУЮТЬ ДОСТАВУ ПОШТИ.

З днем 1 червня поштовий департамент у Вашингтоні припинив дотеперішнє доручування поштових пересилок, головно листів, у районах, де находяться мешкальні доми. Замість дотеперішніх двох доручувань буде тілько одно. В суботу будуть постачати тільки одноразово пошту навіть у бизнесових районах. Границі між бизнесовими й мешкальними секціями будуть встановлені на підставі звітів листоносців в поодиноких містах. Ці зміни пороблено тому, що Конґрес не ухвалив нових фондів на прийняття додаткових службовиків, головно листоносів.

ФУНДАЦІЯ КАРНЕҐІ ДАРУЄ БІБЛІОТЕКУ УНІВЕРСИТЕТОВІ.

Вашингтон. — Джордж Вашингтон університет дістав від Мирової Фундації бібліотеку з 70,000 томів, вартости $250,000. У бібліотеці находиться велетенська збірка книжок, що відносяться до міжнародного права і міжнародних стосунків. Бібліотека містилася впродовж 40 років в сусідстві Дому Блера, де тепер мешкає президент підчас перебірки Білого Дому. Дім бібліотеки забирає уряд на нову будову, а Фундація Карнеґі переноситься до Ню Йорку в околицю кватири Об'єднаних Держав.

АМЕРИКА МУСИТЬ БУТИ ОЗБРОЄНА ДЛЯ ВТРИМАННЯ ПРОВОДУ, ПРИГАДУЄ АЧЕСОН

Вашингтон, 31 травня. — Секретар стейту Дін Ачесон склав звіт із своєї поїздки на Лондонську конференцію перед 250 сенаторами й конгресменами, зібраними в викладовій залі Конгресової бібліотеки, після чого народні репрезентанти поставили йому низку питань про закордонні справи. У звіті Ачесон заявив, що війна з Совєтським Союзом не грозить негайно, одначе Злучені Держави мусять належно озброїтися, щоб продовжувати свою провідну ролю в зброєнях Західних країн так довго, як довго Росія втримуватиме могутню армію. Ачесон виявив, що ні один з 12 міністрів закордонних справ держав Атлантійського пакту не заявляв, наче б війна з Росією висіла на волоску. Та водночас він сказав, що програма Кремля добре звісна і що вона є загрозою для демократій. Тому саме потрібно розбудувати збалансовану збірну збройну силу і зібрати докупи мілітарні засоби для оборони Заходу.

Із запитів звернув на себе увагу один, а це над признанням позички для Арґентини, як тоталітарної держави, одначе цей запит не діждався відповіди. Про Китай запитувано, чи уряд готов признати комуністичний режим. На це сказав секретар, що Америка не признасть того режиму, одначе не покладе вета, якщо інші країни переможуть у голосуванні. Запит про ролю, яку грає генеральний секретар Обєднаних Держав, Тригве Лі, не діждався відповіди. — Оці прилюдні запити до кабінетного секретаря це небувала подія в американській історії, бо досі запити ставлено тільки підчас дискусії над приділом фондів, а зрештою різні справи виясняє президент на пресових конференціях. Загальна опінія така, що Ачесон виявив замало досі незнаних справ і подій.

РОСІЯ ЗНОВУ ЗВОЛІКАЄ З ВІДДАННЯМ ЛЕДОЛОМІВ

Два американські ледоломи, які Америка позичила Совєтам підчас війни, можуть бути звернені щойно в грудні, як це виявив радник совєтської амбасади, Володимир Базикін. Уряд ЗДА домагається звороту безупинно, Росія обіцяла повернути їх найдальше в травні б. р., травень минув, а зобовязання не сповнене. Після відвідин Базикіна у департаменті стейту урядовці сказали, що Росія оправдує проволоку тим, що ледоломи застрягли десь між ледами, одначе не сказано, де це сталося.

„НАЦІОНАЛЬНА ТРИБУНА" НОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК В НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк, 31. травня. — З датою 28-го травня тут появився новий український тижневик „Національна Трибуна". В редакційній статті „Від себе — про себе" вияснюється, що це є „тижневик українців, які рятуючись від злиднів і страхіття, деспотії і сваволі, що їх принесли в Україну з національною неволею займанці, — покинули рідні землі". — Тижневик має репрезентований тут Організацією Оборони Чотирьох Свобід України національний напрямок. Його редагує колегія.

ІМЕНОВАНО ПЕРШОГО НІМЕЦЬКОГО КОНСУЛЯ В НЮ ЙОРКУ

Бонн, Німеччина, 1. червня. Вчора тут повідомлено, що першим після війни німецьким генеральним консулем в Ню Йорку був іменований 43-літній хемік, д-р Гайнц Крекелер. Уряд Злучених Держав погодився на цю номінацію. Д-р Крекелер вже раніше приватно працював в Злучених Державах і плинно говорить по-англійськи. Німецький консулят буде відкритий в Ню Йорку з кінцем червня та матиме около 40 до 50 німецьких урядників.

НЕЗАЛЕЖНІ ПЕРЕМОГЛИ У ВИБОРАХ В КОРЕЇ

Сеул, Корея, 1. червня. — Минулої неділі та, на виразне домагання американського державного департаменту в Південній Кореї відбулися загальні вибори, що у висліді були поразкою теперішньої виразно проти-комуністичної адміністрації, але теж нікому не принесли виразної перемоги. На всіх 210 місць в парляменті досі відомий вже вибір 195, з чого найбільшу кількість, бо 120 здобули незалежні, — 48 місць здобули партії, що піддержували адміністрацію президента Рі. „Легко ліві" кандидати здобули три місця. З усіх послів в попередньому парляменті перевибрано тільки 27. В коментарах стверджується, що президент Рі намагався відкласти вибори до осені, але американський державний департамент настоював на негайність

ОБВИНУВАЧЕНІ НА СУДІ В ПРАЗІ „ПРИЗНАЮТЬСЯ" ДО ВИНИ

Прага, 1. червня. — Вчора тут почався великий судовий процес проти 13 чехів, обвинувачених в зраді, шпигунстві та підготовці повстання проти теперішнього комуністичного режиму. Змову, згідно з актом обвинувачення, мали плянувати місцеві американський, британський, французький та інші західні амбасадори, як теж цілий ряд західних дипломатичних представників і кореспондентів. Державний департамент у Вашингтоні та в столицях інших країн рішучо заперечили чеські обвинувачення, називаючи їх безглуздою видумкою. Всі названі в акті обвинувачення закордонні представники, як теж деякі з обвинувачених чехів, включно з братом покійного президента Бенеша, виїхали вже раніше з Чехословаччини, деякі в останній хвилині. Після відчитання акту обвинувачення почала зізнавати д-р Міляда Горакова, що є головною обвинуваченою. Вона, — по традиційному звичаю комуно-судових комедій, — признається до всіх закидуваних їй злочинів та обвинувачує інших.

ІНДІЙЦІ ОПРАВДАЛИ АНГЛІЙЦЯ, ЩО „ОХОЛОДИВ" АРГЕНТИНСЬКОГО АМБАСАДОРА

Ню Дельгі, 1. червня. — Місцевий індійський суддя, на загальну радість більшости місцевої чужинецької колонії, — звільнив вчора від вини і кари колишнього майора британської армії. Джана Едвардса, обвинуваченого за обиду аргентинського амбасадора пана Оскара Тащерета. Едвардс вилив амбасадорові на голову збанок води в одному з місцевих нічних клюбів в дні 5-го травня. Обвинувачений боронився, що він „тільки охолодив" амбасадора, як той почав занадто „гарячо" поводитися.

КИТАЙСЬКИЙ ПРЕДСТАВНИК НАЗИВАЄ ЛІ „СОВЄТСЬКИМ УГОДОВЦЕМ"

Лейк Соксес, 1. червня. — Національно-китайський представник в Об'єднаних Націях, д-р Т. Ф. Ціянг, назвав генерального секретаря цеї організації, Тригве Лі, „угодовцем совєтської агресії" за його поїздку до Москви та намагання визнати Об'єднаними Націями комуно-китайський режим.

ЧЕХИ ЗАСУДИЛИ НА СМЕРТЬ ГЕНЕРАЛА

Прага, 1. червня. — Комуночеський суд в Брні засудив на кару смерти генерал-полковника Й. Робітку, обвинуваченого в шпигунстві на користь Злучених Держав Америки. — Разом з ним засуджено на кару від 10 років до досмертного ув'язнення 11 інших обвинувачених. На залі розправ була виставлена ціла колекція американської, англійської і німецької зброї, яку обвинувачені мали нагромадити в підготовці збройного повстання проти теперішнього комуністичного режиму. Рівночасно новопризначений міністром оборони Олексій Цепіцка повідомив про „звільнення з обов'язків" головного квартирмайстра армії, ген. Бруна Заплітала за „великі занедбання в забезпеченні армії" та остеріг, що це є тільки „початком поліпшень".

ОКОЛО 5 МІЛЬЙОНІВ АМЕРИКАНЦІВ МОГЛИ ДОВІДАТИСЯ ПРО КОНВЕНЦІЮ У. Н. СОЮЗУ

Пресова Комісія XXII. Конвенції Українського Народного Союзу обрахувала, що загальний тираж американських газет, в яких були повідомлення про перебіг Конвенції УНСоюзу, виносить точно 4,798.000 примірників. В це не враховані повідомлення агенств АП, ЮП, та ІНС.

СОВЄТИ „ПРИХИЛЬНО" ПРИЙНЯЛИ ПЛЯН ЗБІЖЕВОГО ДОГОВОРУ

Женева, 31. травня. — Совєтський уряд поінформував екзекутивного секретаря Господарської Комісії Об'єднаних Націй для Европи, Гунара Мирдаля, що він „прихильно" прийняв пропозицію Комісії в справі договору европейських країн щодо збіжевої торгівлі. Це вже від довшого часу перша совєтська позитивна відповідь на пропозицію нормалізації східньо-західної торгівлі.

ЗАХІДНА НІМЕЧЧИНА РЕЄСТРУЄ ПРОКАЖЕНИХ КОМУНІЗМОМ

10,000 УЧАСНИКІВ БЕРЛІНСЬКОЇ ДЕМОНСТРАЦІЇ ВІДМОВЛЯЮТЬ ПОСЛУХУ ЗАКОНОВІ

Лібек, Німеччина, 1. червня. — В цьому прикордонному місті в британській зоні дійшло вчора знову до цілого ряду насильств і демонстрацій, як 10,000 молодих німецьких комуністів зі західних зон, які брали участь в недільній комуністичній маніфестації в Берліні, відмовили послуху існуючим в Шлезвіг-Гольштайн законам щодо реєстрації та лікарських оглядин. Тому, що вони не мали окремих пропусків через кордон, поліція зарядила їх поіменну реєстрацію та лікарські оглядини перед можливостями зараження тифом або іншими пошестями. Комуністи відмовилися від виконання тих домагань та розложилися великим табором на полі біля міста зараз за кордоном. Опісля договорилися, що лікарським оглядинам піддадуться всі, але щодо реєстру то він повинен відноситися тільки до тих, які походять зі Шлезвіг-Гольштайн, де існує такий закон. Це був компроміс з боку поліції, що його комуністичні провідники все ще відмовляються прийняти. Вони бояться переслідувань та втрати праці в місцях їх замешкання. До цілого ряду актів насильства приходить теж в інших кордонно-перехідних пунктах, як проти-комуністичне населення цих міст в західних зонах зриває з комуністів [illegible] побиттям. В усіх цих місцевостях скріплено поліцію, щоби обороняла большевицьких зрадників перед гнівом народу.

НІМЕЧЧИНА І ФРАНЦІЯ ПОГОДЖУЮТЬСЯ НА ПЛЯН ШУМАНА В СПРАВІ ІНДУСТРІЇ

Бонн, Німеччина, 1. червня. В найближчу п'ятницю має бути проголошений спільний комунікат західно-німецького і французького урядів, в якому обі країни виявляють своє рішення здійснювати Плян Шумана щодо об'єднання французької і німецької вугільної і сталевої промисловости. В комунікаті — як тут повідомляють з поінформованих джерел — буде знову повторене запрошення до урядів інших країн, зокрема Британії, Бельгії, Голяндії, Люксембурґу та Італії, щоб і вони приступили до цього пляну, що мав би бути переломовим в европейських відносинах не тільки під господарським, але й політичним оглядами. Передбачається деякі труднощі в можливостях приступлення до цього пляну Британії, що пропонує цілий ряд змін в спільній декларації, яка мала б стати базою для дальших практичних заходів.

АЛІЯНТИ ДОЗВОЛЯЮТЬ НА ЗАКОРДОННІ ІНВЕСТИЦІЇ В НІМЕЧЧИНІ

Бонн, 1. червня. — Західні аліянти погодились вчора на перші заходи для скасування існуючої від часу закінчення війни мораторії та на дозвіл інвестицій закордонних капіталів в німецькій індустрії. Відповідно до американських домагань, щоби в цих справах поступати дуже обережно, першим кроком в цьому напрямку було б відкликання заборони закордонних інвестицій тільки в деяких промислових ділянках, головно у фільмовій індустрії, повітреплавних компаніях, автомобільній промисловості та у виробництві безалькогольних напитків.

ІТАЛІЙСЬКІ РОБІТНИКИ ПРОТИ КОМУНІСТИЧНОЇ КОНТРОЛІ

Рим, 1. червня. — Провідники створеної недавно федерації проти-комуністичних професійних спілок стверджують, що тільки протягом останніх тижнів до них зголосилося понад 2,000 робітників, які досі належали до опанованої комуністами Генеральної Конфедерації Праці. Вони прилучуються до проти-комуністичного робітничого табору одинцем і зорганізовано. Вчора, в місцевості Таранто, ціла профспілка сільсько-господарських робітників, в кількості 400 осіб — виступила з комуністичного союзу та перейшла до проти-комуністичного робітничого табору. Навіть провідник спілки, Анельо де Кароліс, зрікся свого членства в комуністичній партії та прохав прийняти його до християнсько-демократичної партії.

ЮГОСЛАВІЯ „ОДИНОКА НЕВТРАЛЬНА КРАЇНА" — ТВЕРДИТЬ ТІТО

Прокупле, Югославія, 1-ого червня. — „Югославія є одинокою невтральною і незалежною країною, без будь-яких зобов'язань щодо Сходу або Заходу" — твердив тут вчора маршал Тіто в своїй промові до приблизно 30,000 слухачів. Він заповідав, що югославський уряд буде намагатися зберегти цю невтральність і на майбутнє.

ТОТАЛЬНЕ НЕВІЛЬНИЦТВО В ПОЛЬЩІ

Варшава, 1. червня. В цілій Польщі почався страшний поліційний терор для переведення в життя „закону дисципліни соціялістичної праці" Поліція поголовно арештує та потягає до судової відповідальности усіх, хто без дозволу змінює місце праці, спізнюється на працю або не виконує каторжних виробничих норм. З черги переслідується та карається тих, що фактів „порушення соціялістичної дисципліни" не зголошують владі, або що з таких зголошень не роблять судового вжитку. На практиці всі переслідують усіх.

ДАЛЬШІ ЗАГОСТРЕННЯ НА МАДЯРСЬКОМУ КОРДОНІ

Будапешт, 1. червня. — Мадярський уряд проголосив закон, на підставі якого забороняється подорожувати без окремого дозволу на віддалі менше ніж 15 кілометрів вздовж мадярсько-югославського кордону. Дозволи видаватиме поліція на особисті прохання.

ЗНОВУ СОВЄТСЬКІ КОРАБЛІ НА ЗАХОДІ

Копенгаген, Данія, 1. червня. — Данські рибаки спостерегли та повідомили прибережну сторожу про приявність в Скаґераку, проливі між Данією і Норвегією, три совєтські кораблі, що повільно пливуть на захід. Інтересно, що вкороті в тих околицях мають початися великі маневри британської фльоти.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sunday, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Ситі і закордоном:		Foreign and Jersey City Hates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
Число з понеділка (з англійською частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weekly, English language supplement):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

„ЗМАГАННЯ ІДЕЙ"

Генерал Джордж С. Маршал, промовляючи з нагоди Пропамятного Дня на Арлінгтонськім Національнім Цвинтарі, заторкнув важливе питання, як і чим посилити демократію поза Америкою. У Пропамятний День та ще поблизу гробів, у яких поховані геройські сини нації, відомої з миролюбности, годі було говорити про що інше, як про мир та ідеали тих, що в гробах. Говорив про це і генерал Маршал, представник, так сказати б, мілітарної сили Злучених Держав, себто тої, до якої в світі привязують найбільшу вагу. Що Злучені Держави мають бути готові відперти кожного часу і найбільшого напасника на Америку, чи ті країни, які вона зобовязана боронити, це самозрозуміле й про те не треба було говорити ген. Маршалові. Та хоч Злучені Держави повинні усе робити, щоби бути якнайкраще підготованими до евентуальної війни, то, на думку ген. Маршала, вони не повинні надто уповати в мілітарну і матеріяльну силу, а з такою самою енергією підготовляти мир, бо інакше нова війна теж закінчиться „пустим тріюмфом з перемогою".

Як бачимо, проблема важлива, недогляд якої дається світові особливо важко відчувати по другій світовій війні. Ген. Маршал дораджує, щоб Злучені Держави приходили народам не тільки з матеріяльною допомогою, але теж і запалили душі тих народів великими принципами і так зробили зо справи миру „динамічну силу", а не тільки акцію за припинення ворожих діянь. Генерал є тої думки, що світ сьогодні потребує у першу чергу „духового відродження". Розчаровані народи потребують доконче „натхнення", яке можуть їм дати „великі принципи". Народи, підкреслює Маршал, не мусять одушевлятись американською формою правління та її приймати, але повинні добачувати ті ідеали-принципи, які положені в основу цього правління і ними одушевлятись. Не все лихо повстало в світі через комуністів, а теж через нужду, гнет і визиск. Усе це демократія мусить добачувати і давати на це зараду, розвязуючи практично ці проблеми краще ніж комунізм. „Тиранія мусить неминуче податись взад перед величезною моральною силою євангелії свободи і самопошани людини", казав ген. Маршал. Він свято переконаний, що в будь-якому змаганні ідей правда таки перемагає і тому готов навіть піти у грошевий заклад, що вкінці переможуть „американські принципи свободи і рівности перед правом та толеранції й справедливости для усіх людей". Якщо Совєти можуть поширяти через Обєднані Держави свої брехні, то — каже Маршал — нічо не перешкоджає поширяти через цю міжнародну установу правду про високі американські ідеали та принципи.

Ми навели ці думки б. секретаря стейту, бо теж і в них треба шукати відповіди на питання, якими шляхами ступає теперішня закордонна політика Злучених Держав. Як бачимо, вона думає тепер змагатись з Совєтами і комунізмом на ідейному полі й таким способом перетягати цілий світ на бік високих американських принципів. На нашу думку ці принципи назагал відомі, зате невідоме, як Америка думає їх у світі здійсняти. Про це треба б говорити, але якраз ці речі збувається мовчанкою. Тому теж совєтська „ясна" брехня така успішна. Ще одно: змагання ідей потрібне, проте воно справи миру не вирішить, ні совєтської тиранії не знищить.

Українські хлібороби на виставі в Канаді

У Канадійськім Краєвім Виставовім Парку над озером Онтеріо в Торонто відбувається третя Канадська Міжнародна Торговельна Вистава (від 29. травня до 9. червня), в якій беруть участь українські фармері зі своєю пшеницею й вівсом. Там є ті самі українські фармері, які дістали відзначення в першій виставі, яка відбулася влітку 1948 р. Тоді ще не були якслід наладнані відносини між воєнними аліянтами й Британською Спілкою Народів, отже Канада заступила їм колишній матірний осередок і тому поодинокі країни цієї Спілки взяли визначну участь у виставі. Тепер уже беруть участь у виставі 35 країн. Вони виставляють прерізні вироби й продукти, а між ними веде перед Англія, репрезентована понад 100 фірмами. Вони виставляють свої машини, машинові прилади до праці, наукові іструменти і т. п.

Крім англійських виробів визначне місце займають бельгійські жемчуги, чеські шкляні коралі, китайська порцеляна і різнородні вишивки, і гапти інших націй.

Канадська вистава є тільки продовженням подібних давніх вистав улаштованих по цілому світі. Під цим оглядом Канада є спадкоємницею традиції. Вона стає на чолі країн, які мають на меті оживити міжнародну торгівлю. Організатори вистави пригадують, що Канада є до деякої міри осередком різних рас і національностей, які, знайшовши на новій землі захист, розвинули тут свою культуру і причинилися до матеріяльного добробуту нової країни. Преса пригадує про скандинавських дереворубів, про французьких торговельних піонірів у Квібеку, і тепло згадує українських хліборобів, які приїхавши бездомними імігрантами перед пятьдесяти роками, поселилися на західних степах і перемінили колишні пустарі у золотисто-сріблистий збіжевий рай.

Ці колишні „ґаліשени", тепер свідомі канадійські українці, мають гарні культурні установи, високо розвинене релігійне життя, а в плеканні збіжжя випередили майже всі інші національности нової батьківщини. Вони займають шосте місце між іншими етнічними групами, яких загальне число доходить уже до 13 мільйонів голов. Канадські українці виставили тепер знову своє збіжжя, як це робили вони попередніми роками. Деякі з них дістали признання передовиків у хліборобській культурі, про що свого часу багато писалось у канадійській пресі.

Вистава в Канадськім Краєвім Парку це свого роду торговельне вікно, у якому відбувається показ краєвих і світових товарів для заохоти міжнародної продукції й торгівлі. Це знамените місце також для розславлення українських хліборобів.

Канадська вистава стала взірцем для подібної стейтської вистави, яка відбудеться у серпні в Шікаґо. Американський секретар торгівлі, Чарлс Сойер, промовляючи на минулорічній канадійській виставці ствердив, що це найуспішніший засіб для піднесення світової торгівлі і для піднесення життєвого стандарту по цілому світі.

Вистава дає нагоду для взаємного обміну продуктами і до перещеплення з одної країни в другу ідей, які зв'язані з якимсь продуктом. У такий спосіб теж і роботящість українських фармерів з провінції Алберти, які дістали нагороду за свої земельні плоди минулого року на виставці в Шікаґо, а які тепер приїхали до Торонта, повинні знайти своє місце і в Шікаґо. Вони зрештою, вже брали участь у збіжевій виставі минулого року в згаданому місті. Це теж заохота для н о в о прибулих українських фармерів, щоб виказати свій хист і свою роботящість у Новому Світі.

Іван Кедрин.

БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ

(З нагоди роковин повстання)

14 травня 1648 року Богдан Зиновій гербу Габданк Хмельницький, гетьман Війська Запоріжського, піднявши повстання проти Польщі знищив у степу над річкою Жовті Води військо Степана Потоцького — сина, при чому сам Потоцький погиб. Вкоротці потім дігнав біля Корсуня головні польські сили під командуванням обох коронних гетьманів Польщі, Потоцького — батька і Каліновського, ці головні польські збройні сили розгромив і обох узяв у полон. Вислане проти нього на швидку руку зібране нове польське військо розбив над Пилявою. Це були найбільші збройні перемоги, що їх колинебудь віднесла Україна, з можливими найбільшими наслідками. Але славетній витязь не вмів використати політично своїх воєнних осягів. Безборонна Польща стояла перед ним отвором: замість піти вглиб її земель та в її столиці подиктувати Польщі її нові кордони й остаточно визволити у к р а ї н с ь к и й народ, Богдан Хмельницький завернув в Україну. Ця його перша найбільша помилка страшенне пімстилась. Бо хоч наступного року, коли війна з Польщею знову спалахнула, знову відніс світлу перемогу над армією Яна Казимира під Зборовом, проте вже мусів — через зраду союзницьких татар — підписати багато гіршу мирову Зборівську умову. Вона продержалась коротко: поляки її не додержали, вибухла нова війна, у дводенній битві під Берестечком Хмельницький програв і був примушений підписати ще гіршу умову під Білою Церквою. У третій війні з Польщею наступного року знову відніс світлі перемоги під Батогом і над Жванцем, але, завівшись на татарському союзникові та остаточно розчарувавшись у можливості злагоди з Польщею, нав'язав із Московщиною, із котрою склав у 1654 році Переяславський договір. Ця умова, хоч за своїм текстом для України дуже корисна (вона признавала створений Хмельницьким державно-адміністраційний устрій, 80,000 українського війська, повну автономію включно до власної закордонної політики, яка не могла звертатись лиш проти Московщини), проте — з уваги на контрагента — показалася у своїх наслідках трагічною: вона стала відбивною для московського імперіялістичного з а г а р б н и цтва, створюючи прецеденс для всіх пізніших подібних міжнародних „с о ю з н и ц ь к и х" умов, включно з союзницьким договором Бенеша, для якого історія не була „вчителькою життя" та який скермував Чехію слідами Хмельницького — в руки нинішнього кремлівського наступника тодішнього Олексія III.

Тому 2 роки українська еміграція в Европі тут і там відсв'ятковувала в мізерних еміґрантських умовинах 300-річчя засновин Української Козацької Держави. 302 роки тому у місяці травні засяяла зоря великого гетьмана, що його слава пронеслась по всій Европі та якого тінь впала аж по Рен. Бо саме 1648 рік завершив в Европі Вестфальським договором 30-літню війну: Німеччина була така вининищена, що за словами тодішнього літописця „вовки вили на місцях, де раніш пишалися міста", Швеція була ослаблена Пирговими перемогами славетного Ґустава Адольфа, серед котрих сам він утратив життя, а тільки у Франції міцно сидів на престолі Людовик XIV., доводючи до шпилю монархічний абсолютизм, сформулований його власним істоличним висловом „держава — це я". Хмельницький мав змогу поділитись Европою із Людвиком XIV. Він не зробив цього тому, бо сам не був свідомий своєї сили і своєї цілі. Він пізнав її щойно після тріюмфального в'їзду до Києва осінню 1648 року, і щойно тоді заявив: „Я визволю ввесь народ український із ляцької неволі". До того часу він усе ще не ставив України нарівні з Польщею і себе нарівні з її королем. Він усе ще думав тільки автономістичними категоріями, думав про якнайвищий контингент реєстрованого козацького війська, потім про зрівнання прав православного єпископату із римо-католицьким єпископатом — а не про накреслювання нової мапи Европи. І це хитання поміж Польщею та Московщиною стало трагедією його й України.

Шевченко назвав його за те „нерозумним сином" і бідкав, що краще було Україні його „у колисці задушити, під серцем приспати". Проте Богдан Хмельницький був і по нинішній день є найбільшою державницькою постаттю в історії України. Він належить в усій всесвітній історії до найбільших полководців, однаково організаторів війська (вмів із „черні" творити миттю здисципліновану армію), як стратегів. Водночас мав той хист, що його мали тільки одиниці, що лучили полководницький хист із адміністраційно-організаторським. Таким чином він став дійсним творцем Козацької Держави, а залишки її Хмельницьким уведеного, адміністраційного поділу, існують по нинішній день (аж 1781 р. уведено в Гетьманщині ґеберніяльну управу, об'єднуючи гетьманські „полки" — округи в більші адміністраційні одиниці, губернії, тепер області).

Він був теж єдиним володарем в Україні, що його боготворили однаково шляхта, як „поспільство", селянські низи. Цим він перевищував Мазепу, що його не любили низи.

На превеликий жаль, український загал знає про свого великого гетьмана все ще дуже мало. Знає його з образу Івасюка „В'їзд Хмельницького до Києва", з пам'ятника на Софійському майдані у Києві, на котрому все ще красується напис: „Волім під московскаво царя православнаво" та з ліричного підходу Шевченка. Не дивниця: широкий загал у цілому світі знає про історичні події та їх героїв не з науки історії, що нею займаються лиш одиниці, а з творів літератури й мистецтва, які переводять місію популяризації минулого. Тому історичні романи Вальтера Скота чи королівські трагедії Шекспіра зробили де-де більше діло для збереження св'ятої для англійців їхньої традиції, як всі твори Маколея чи інших істориків. Про Вільгельма Теля знає кожний німець, дякуючи Шіллерові, таксамо, як щойно „Вірля" Ростана пригадало французам у сяйві романтики нещасного сина Наполеона І., а Толстой своїм епохальним твором „Вайна і мір" створив підвалину під гордість москалів, переможців „малого капраля". Із яких же творів знаємо ми про епоху Хмельниччини? Старше галицьке покоління знає про неї із Сенкевіча „Огнем і мечем", молодше із повістей Кащенка й Андрія Чайковського. І в цьому ввесь смуток. Бо з усіх творів Генриха Сенкевича, ґеніяльного польського оповідача, лавреата Нобля за ідеалістичний твір „Кво вадіс", саме перший том його „Трилогії", присв'ячений повстанню Хмельницького, найслабший щодо історичної правди та тенденції. „Огнем і мечем" кишить від таких історичних фальшів, зачерпнутих Сенкевічем від історика Стефана Кутшеби, що не тільки наш Вячеслав Липинський здемаскував їх у своїй книжці польською мовою „З дзеюв України", але й польський історик нових часів, проф. Ольґерд Ґурка, „розбронзовив" Сенкевіча книжкою „Огнем і мечем в светле правди гісторичней"*). Досить сказати, що центральна постать тієї польської повісти, благородний польський шляхтич, що залицяється до одної дівчини разом із Богуном, це був насправді козацьким старшиною і вже за часів Хмельницького батьком численної родини, таксамо, як Богун; князь Ярема, ніби то джерело всіх чеснот, був зненавиджений навіть серед польської шляхти за свої здирства; татар, що помагали Хмельницькому, було не 100,000, а 6,000 і т. д. Наслідком тієї кампанії проти „Огнем і мечем" польське міністерство освіти забрало ту книжку зі шкільних бібліотек, як обов'язкову шкільну лектуру, проте цілі польські покоління виховувались на ній: Хмельниччина п р е д ставлена там, як бунт хамів, що безчестять маєстат Річипосполитої. І той сам Сенкевіч, що в майстерному оповіданні „За хлібом" дав клясичний образок нуждаря - зарібкового еміґранта, став саме в „Огнем і мечем" ґлорифікатором польської шляхеччини, егоїстичної, політично короткозорої і тупої шляхеччини, яка — як провідна верства — завела польську державу над пропасть у 17 ст. за Хмельниччини, загирила її у 18-му та знову затяжіла над усім польським державним життям уже за наших часів, розклавши її внутрі в рр. 1919-39.

Молодше від нас покоління не знає польської літератури. Але що дала їй рідна література? Кащенко і Чайковський піднялись вище рівня пересічних оповідань для молоді, без епічного розмаху й такого оповідацького таланту, щоб читачеві дух запирала. Юрій Косач написав не-то повість, не-то хроніку з одного періоду Хмельниччини, для масового поширення непригожу. Тільки совєтський „орденоносець" Корнійчук використав чудову тематику Хмельницького для драми, зробивши із неї, очевидно, політичну аґітку. Історична епоха Хмельницького все ще є скарбом, що його майже не заторкнули українські письменники. І наймогутніша постать в історії України та одна з найцікавіших у всесвітній історії все ще нам невідома в усій її величі.

* Німці, вороги всякого чужого інтелекту, розстріляли Ольґерда Ґурку.

Ольга Мак. Авторські права застережені!

„ЄЖОВЩИНА"

(Уривок з автобіографічних матеріялів).

10)

Я, звичайно, зрозуміла: помимо постанови, я не належала до **„наших, советських"**, себто, певних людей і тому могла виконувати тільки гіршу роботу. Не бажаючи виїжджати з міста, я звернулася до Мійського Відділу Народної Освіти з проханням про звичайну учительську посаду, але і там мені відмовлено. Довелося їхати до столиці в Київ безпосередньо до Народного Комісаріяту Освіти. Там я дістала призначення на посаду учительки мови і літератури в глухе містечко Б. в іншій області.

Маючи призначення в кишені і договорившись з директором школи в Б., я одначе, відтягала від'їзд до останнього моменту. Невимовно тяжко було зірвати ту останню ніточку зв'язку, котра лучила мого бідного мужа з волею. Тяжко було подумати, що він в очікуваний день вже не дістане навіть пакунка з білизною, котрий в умовинах страшних тюремних буднів був цілою радісною подією. Але наближався п о ч а т о к нового шкільного року, і я мусіла їхати, бо спізнення на кілька днів могло мене позбавити права на посаду.

Приношу до в'язниці останній пакунок. В ньому, окрім звичайної білизни, — тепле убрання, зимовий плащ, тепла шапка і черевики: холодний Сибір в и м а г а в насамперед теплого одягу.

На бльочкові, котрий видавався спеціяльно для перепису передаваних речей, всупереч виразному застереженню. „Всякі дописи суворо заборонені!", пишу два слова: „Виїжджаю. Ольга".

По кількох годинах, коли винесли білизну, вартовий гукає: „Мак!"

Пробиваюся на оклик крізь юрбу до віконця.

— Це що таке? — бризкаючи слиною, кричить вартовий і тикає пальцем в дописку.

— Я хотіла повідомити, що виїжджаю...

— Ах, ти „хотіла повідомити"!... — перекривляє мене вартовий. — А хто дозволив „повідомляти"? Га? Хто дозволив?! Тепер маєш, маєш! — шпурляє мені просто в лице щойно переданими речами. — От тобі твоє повідомлення!... Прийдеш тепер через десять днів! Марш!

Я збираю речі, виходжу з натовпу і в розпуці на хвилину зупиняюся.

— Не прийняли!... Останньої передачі, останньої звістки з волі від рідних — не прийняли!... Як же він буде без теплих речей?!...

Складаю одежу у вузол і обливаю її пекучими сльозами. До другої передачі я вже не могла сидіти в Х.

Мене обступають співчутливі жінки, котрі бачили всю сцену, потішають мене і дають пораду — звернутися до бувших сестер-монахинь з розгромленого б о л ь ш е виками монастиря.

В той самий день розшукую сестер і договорююся з ними, що вони за невелику винагороду будуть прати і передавати до в'язниці білизну і сповіщатимуть мене листами, чи мій чоловік і далі знаходиться у в'язниці.

Через два дні я з родиною виїхала до Б.

На новому місці наступили для мене невимовно тяжкі дні напруженого чекання: одержавши листа, я з полекшою зітхала і чекала на іншого.

Свідомість моя була постійно роздвоєна: Одна її частина мусіла бути сконцентрована на безпосередньо виконуваних обов'язках, а друга була там, в далекому місті, за мурами і гратами в'язниці... І часто, тільки на хвилину стративши панування над собою, моментально забувала, де я і що маю робити. Не чула звернених до мене запитань, не розуміла жадного рядка з прочитаного тексту, не пам'ятала слова, на котрому зупинилася в своєму викладі.

Часом в середині лекції мене раптом опанувала моторошна думка, що може саме в цей момент, коли я розповідаю учням про „неоцінимі вартости" якогсь бездарного комуністичного поета, мого мужа, вже непритомного від побоїв, або мертвого, тягнуть десь сходами пивниці, як того нещасного в той пам'ятний вечір в НКВД...

Тоді щезали всі думки, вся сила волі, і мені хотілося закричати несамовитим голосом, покинути все і бігти на поміч!!

Починалася страшна боротьба між розсудком і серцем. Я відчувала, як на чолі і на скронях в мене виступала холодна роса, а учні широко розкривали очі і перезиралися.

Це тривало секунду, дві, п'ять, десять...

Нарешті перемагав таки розум, і упокорене серце замовкало, корчалось в конвульсійних болях...

— Отже, на чому я зупинилася? — питала опалим, байдужим голосом.

— Ви зупинились на... — підказували учні.

І лекція йшла далі...

(Дальше буде).

Вол. Дорошенко

ІВАН ФРАНКО ВОРОГ КОМУНІЗМУ

4)

3. Соціялдемократія і національна справа. „І коли, наприклад, у Каутського читаємо, що соціял-демократи невеликоруські в Росії повинні „виступити з усією силою за спільні пролетарські вимоги, а енергійну оборону окремих національних вимог, коли вони не містяться в загальних, залишити до того моменту, коли справа розвяжеться в центрі Росії і від того, яке це буде розвязання, залежить також і конечна форма національних вимог", то треба сказати, що кінець цього речення зовсім абсурдний, бо форма національних вимог не може диктуватися ніяким припадковим центральним рішенням, а тільки самою суттю національного життя, а перша частина цього речення неясна і також централістично забарвлена, хибно кладучи вагу на те, що рішення соціяльного чи політичного значення в Росії мусить упасти в центрі і що для того центру соціялісти окраїн заздалегідь мусять урізувати свої програми власне на національнім мункті. В устах Каутського, централіста, ці слова не дивують нас ані трохи, але чому ж редакція автономічного — федералістичного органу не сказала про них свою думку?!

4. Соціялізм і національний ґрунт. „Мені здається, що до видання „Вільної України" укр. соціял-демократи приступили непідготовані, не дібравши відповідних сил до цеї спеціяльної праці. Є ще одна, глибша хиба, що була джерелом їх хитання в самих основних поглядах, — вони не уявляли собі гаразд свого національного характеру, не відчули того, що вони насамперед українці, а потім соціял-демократи, трактували це українство, як формальну концесію, а не як натуральний вислів своєї душі, і тому і не зуміли в свою публіцистику вложити душі та захопити нею ширші маси читачів. Це ще одна наука, що і в таких інтернаціональних справах, як соціялізм, здорові органічні парості можуть у кожнім краю виростати тільки з виразного національного ґрунту і тільки тоді вони перестануть бути сірою теорією і зробляться цвітучою дійсністю".

Здається, що наведені нами цитати досить переконливі і не лишають ніякого сумніву, по якому боці барикади стояв би сьогодні Іван Франко. Він був би з нами, з національною Україною, проти тоталістичної комуністичної деспотії, справжньої тюрми народів, жахливість якої передбачав він із такою чисто-пророчою прозорливістю.

* * *

Цю статтю я оголосив був р. 1941, чи в 1942-ому в „Краківських Вістях", бажаючи не тільки показати, як насправді ставився Франко до комуністичних ідей, що їх так безоглядно-жорстоко проводять у життя російські большевики, але його антитоталістичними висловами вдарити й по німецьких „визвольниках", що обіцяючи нам визвіл зпід комуністичної тиранії, запроваджували таку самісіньку свою. Це й зрозуміло, бо щодо своєї ідеології й практики нацї були рідними братами большевиків. Але німецький цензор таки добачив небезпечність для нацистів Франкових аргументів проти „народної держави" комуністів і все те, що було в однаковій мірі й по гітлеризмі, безмилосердно повикреслював.

Це й дає мені право подати нашим читачам Франкові вислови в їх справжнім, не спотвореним німецьким цензором, звучанні. Це потрібно не тільки на те, щоб очистити Франкове ім'я від недоречних тверджень, що він ніби-то був прихильником комуністичних ідей і ширив їх на галицько-українському ґрунті. Франкові арґументи добра зброя в теперішній нашій боротьбі з комунізмом, що намагається накинути цілому світові свою тиранію. Але рівночасно це зброя і взагалі проти тоталізму всякої масти, отже й нашого родимого, який ідеї, запозичені з чужого джерела, хотів би здійснити на українській землі.

Правда, тепер ці „лицарі абсурду" натягають демократичну тогу та раз-у-раз покликуються на голос народу, на його волю (скільки то диктатур у минулому не покликувалося на ту нещасну волю!), а їх ідеологи покликуються в обороні своїх людозненависних поглядів не лиш на святого Іоана Золотоустого, але навіть на Євангеліє. Супроти того не шкодить повторяти раз на раз слова Франка, спрямовані проти людців, що проповіддю партійної виключности й братовбивчої боротьби вносять в рідну хату роздор. І то саме в той час, коли наша нація потребує якнайбільшої єдности для боротьби з страшним ворогом, що намагається її знищити. Горбатого й могила не виправить, каже народна приповідка, але може Франкові арґументи промовлять бодай до когось із тих, кого ці горбаті силкуються збаламутити.

Володимир Дорошенко.

Володимир Петрівський

Питання патріотичного й християнського обов'язку

Питання порушене на сторінках „Свободи" про матеріяльне забезпечення старших віком науковців (бодай хоч старших) є питанням першорядної ваги.

Українському народові з давніх часів властиве почуття милосердя, гостинности й пошани до старших. Стародавні літописи розповідають нам про ту увагу, яку звертали наші предки на допомогу потребуючим. Також за часів Козаччини існувала мережа шпиталів, притулків для хворих, немічних, старших людей.

Невже ми забули цю дорогоцінну рису нашого характеру. Невже наші серця загрубіли, що ми можемо з повною байдужністю ставитися до справи допомоги потребуючим.

Ні, сто разів ні...

Маємо достатньо яскравих прикладів, які показують, що ми українці лишилися такими ж, якими були українці протягом століть.

Та величезна допомога, яку подали заокеанські українці своїм краянам, що опинилися на скитальщині, є одним з яскравих прикладів тому. Тим дивніше, що питанню допомоги й забезпечення науковців, найважливішого елементу нашої нації не приділювали належної уваги. Автор є сам науковець і як то кажуть на своїй шкурі відчув це. З гіркістю згадуєш, як доводилось працювати взимку у гірській зимній річці до того ж хворим на грипу, аби заробити на шматок хліба для родини.

А в подібних (а то й важчих умовах) перебуває ще чимало науковців, які залишились в Европі.

Які почуття опановують цих дійсно високовартісних інтелектуалів, які посвятивши своє життя науковій праці на користь свого народу, змушені тепер нидіти на голодових приділах ІРО, несвідомі свого завтрішнього дня?

Хочеться вірити, що не наш загал винний у тому.

За це мусіли дбати (і зараз потурбуватися) ті особи, яким загал довірив піклування про тих, кого трагічна доля закинула на чужину. Але зараз річ не в тім, хто завинив. Річ в тім, що ІРО за місяць ліквідується і перед нашими науковцями повстає перспектива опинитися до кінця своїх днів в притулках на становищі безхатніх старців (це в ліпшому випадку), в гіршому ж просто опинитися на вулиці.

Я отримую листи з Европи від колег науковців повні розпачі з проханням звернути увагу українців заокеанського континенту на їхнє становище, створити якусь організацію для допомоги їм. Але поперше організацій різного роду маємо тут досить, по друге, гадаю, що цю справу мусять взяти до своїх рук місцеві українці.

Автор статті про допомогу науковцям, здається мені, подає найліпший спосіб розв'язки цього питання. Тільки асекураційно-допомогові організації спроможні розв'язати це питання й поставити його на діловий ґрунт.

Цей заклик не мусить лишитися „голосом вопіющих во пустелі".

Сподіваємось почути слово керівників УНС. Маємо також надію, що цією справою займуться відомі серед американців особи.

Але цим треба зайнятися негайно, не зволікаючи жадного дня. Бо завтра вже може бути пізно.

Коли розгубимо свою розумову еліту, — то що будемо робити, коли прийдеться організувати новий лад в недалекому майбутньому на своїй звільненій землі?

Що скажемо чужинцям у відповідь на їхнє запитання — де наші науковці? І що подумають чужинці, бачучи націю без науковців?

І що скажуть наші нащадки про тих, хто не зумів зберегти жменю людей, що є справжньою елітою нації.

Що писала "Свобода" тому 40 років?

26 травня 1910 р.

РОСТУТЬ НАШІ МОГИЛИ

З нагоди смерти Бориса Грінченка, який помер 6 травня 1910 р. написала „Свобода" довший некролог, в якому між ін. сказано: „І ростуть наші могили. Чорна українська земля вкриває одного труженника за одним, ховаючи у своїм нідрі заздро тих, що клали свою душу для рідні. І ледви прогомоніли жалібні дзвони по смерти „батька українського театру, коли відчинилася опять сира могила, аби прийняти найкращого сина України, Бориса Грінченка, поета, повістяра, драматурга, ученого, етнографа, невтомного народного діяча національного відродження російської України".

ПОСВЯЧЕННЯ ПРАПОРА В ДЖЕРЗІ СИТІ

У понеділок 30 травня (на „Декорейшен Дей") обходять українці міста Джерзі Сити велике церковно-народне свято, яке має ширше значення ніж чисто місцеве. В той день відбудеться посвячення прапора одного з найбільших товариств, асаме „Руського Молодечого Клюбу Поступового". З огляду на це, воно повинно найти ширший відгомін в першу чергу серед сусідів... ...Після посвячення це товариство улаштовує баль для цілої околиці. — Стефан Милянович, предс., А. Онисик, секр., М. Кухта, кас.

2 червня 1910 р.

УГОЛЬНИЙ КАМІНЬ

„Коли тільки з яким більше свідомим українцем почати розмову, на тему нашої народної майбутности тут у Америці, негайно можна почути відповідь: Нехай сьогодні припинять нашу іміграцію, то за яких 20 років не стане з нас і сліду. Наша національність животіє тут тільки завдяки безупинним свіжим припливам. Відотніть їх—вона згине. Це тому, що вже наше перше, тут народжене покоління є для народної справи безповоротною стратою" — так пише в статті на першій сторінці газета. Опісля займається засобами рятунку перед винародовленням і приходить до висновку, що наперед треба рідної школи. Одначе тому, що школа приходить тоді, коли вже діточа душа перейшла вишкіл в прилюдній американській школі, то на це мусить найтися інша рада, а саме закладання українських діточих садів, — „кіндергарден". Це була б свого роду захоронка на краєвий лад.

В СПРАВІ НАШОЇ ІНТЕЛІГЕНТНОЇ МОЛОДІ

Д-р Володимир Сіменович, лікар у Шікаго, застановляється над долею інтелігентної молоді, яка щораз в більшому числі приїздить з краю до Злучених Держав. Він приходить до висновку, що для такої молоді, що не привикла до фізичної праці, важко в Америці найти відповідне зайняття. „Саме в теперішньому часі в північній Америці витворився новий фах, який дуже добре надається для такої молоді. Фахом тим є шофество при автомобілях" — пригадує автор і радить молоді приготовлятися до такої праці на курсах, які влаштовується час від часу.

П. Полікарпенко

„За нашу і вашу свободу"

Дня 14. травня ц. р. в Менгеттен Сентрал відбулося російське зібрання, яке носило, ніби, оцей високий девіз — „За нашу і вашу свободу!"

На зібранні приняли участь еміграційні представники від Польщі, Чехо-Словаччини, Югославії, Угорщини і від інших східно-европейських країн. Организатором і керівником цього зібрання був А. Керенський.

Я не хочу говорити про те, яку основну ціль ставило перед собою таке зібрання, а хочу лише в декількох словах проаналізувати виступи деяких представників, виступи так званих „карпато-росів" і „малоросів", із цього буде видно, яке основне завдання було покладене в основу цього зібрання.

Виступаючі говорили дуже багато. Вони говорили про большевизм, як диктатуру, про Сталіна, як диктатора; говорили про поневолення народів большевизмом, про тяжкі переживання цих народів, про їх мрії і боротьбу за свободу, за незалежність.

Аж ось після ряду промов на сцену піднімається Мих. Карпатський — студент-карпатору с (як його повеличав А. Керенський.)

Він говорить від імені, ніби, цілого народу, говорить, ніби, впевнено і твердо.

І якщо попередні промовці говорили про боротьбу за визволення їх народів з-під большевизму і про державну незалежність, то Мих. Карпатський не міг осмілитися цього сказати. Навпаки, не про визволення, а про поневолення йшла мова в нього.

„Географічні і історичні сварки народів — говорив М. Карпатський, — треба забути. Ми мусимо якнайтісніше зв'язатися з великим російським народом для боротьби проти большевизму і для дальшої тісної спілки. Ми, карпатці, рахуємо себе росіянами".

Так міг дійсно сказати, лише господін Карпатський. Хотілось би тільки його запитати:

— Хто це „ми"? — Карпатський?

Якщо це йшла мова (а це так) про народ, то треба відмітити, що такий „представник" не знає, що український нарід вже довгий час находиться в такому „з'єднанні" з російським народом і за ввесь час ось такого „з'єднання" український нарід бореться проти цього „з'єднання".

Хіба нам не відомі часи російського самодержавія? Або хіба нам не відомі теперішні часи большевизму?

І якщо г. Карпатський говорить „за нашу і вашу свободу" і розуміє її, як свободу російського народу, то ми, українці Карпатщини і Наддніпрянщини, Галичини і Волині — ми, українці, як нарід — розуміємо свою свободу інакше.

Ми цілком розуміємо, що російський нарід (його низи) багато загубили по приході большевизму до влади. І зрозумілі ті стремління цього народу боротися проти большевизму. І, — звичайно — зрозуміле, що боротьба проти большевизму потребує сильного блоку цілих народів, які находяться під його чоботом. Але (хай зрозуміє це і господин Карпатський) ця боротьба не мусить проходити під гаслом — „за російську федерацію народів". Адже український нарід пережив вже неодну федерацію (з'єднання) з Росією. Хіба царське самодержавіє це не була федерація для України? А Союз Советських Республік — це не федерація?

Про яку ж тоді федерацію говорить г. Карпатський? Про федерацію А. Керенського?

Між іншим, не один М. Карпатський такий. Ще є (мабуть, не багато) подібних йому, які так легко пхають свій нарід із одного ярма в друге — в те саме, лише при іншому забарвленні.

На цьому ж російському зібранні одержав слово від А. Керенського і журналіст з Наддніпрянщини Ігор Керша. Теж Українець! Різниться він від господіна Карпатського на цьому зібранні лише тим, що не посоромився говорити в українській мові. (Г. Карпатський говорив „па-русскі").

Чудово говорив пан Керша. Тут і боротьба проти комунізму, тут і нещастя українського народу і терор і боротьба... — боротьба до останньої каплі крови.

І здавалося, що цей наддніпрянець хоч трошки скаже щось від поневоленого українського народу. Але коли його слова розлетілись в залі зібрання, то, мені здається, що кожному українцеві стало гидно від цих слів.

Він говорив про спілку українського народу з російським у визвольній боротьбі проти большевизму. Так! Розуміємо! Віримо, що якщо йде мова про визвольну боротьбу цілих народів (майже половину Европи) з-під большевицької диктатури, то цілком ясно, що „сам в полі не воїн" і мусимо цю диктатуру валити спільними силами.

Але коли п. Керша сказав, що після повалення большевизму український народ мусить за одним столом з російським народом вирішувати свої державні справи, то...

Я не знаю, чи можна спокійно слухати такого українця, який, між іншим, хоче говорити від цілого народу тут на еміграції.

Не було б дивним, як би п. Керша сказав хоч поганого, але чогось нового.

Мені здається, що ще ніколи в історії України не було таких „щасливої хвилини" для п. Керша, як ми її маємо тепер.

Хіба сьогодні Україна не за одним столом з Росією в Кремлі вирішує свої державні справи? Хіба Мельників і Хрущов сидять не за одним столом в Кремлі?

Я прямо не розумію, чого тоді хочуть ось такі панове, як Керша?

Мало цього. Пан Керша прийшов до дивного висновку в кінці своєї промови. Він, між іншим, сказав слідуюче:

„Хто не мав спілки з Росією, той програвав".

Смішно, пане Керша.

Подивіться на післявоєнні роки раніше, ніж говорити нісенітниці.

Адже в час другої світової війни Польща, Румунія, Болгарія, Угорщина, Чехо-Словаччина і інші країни мали найтісніший зв'язок з Росією. Хоча подивіться на ці країни сьогодні. Називається вони — „виграли" тому, що мали дуже тісні зв'язки з Росією?

Ясна річ, що боротьба проти большевизму мусить бути боротьбою всіх народів, поневолених цією системою.

Знаємо, що російський нарід теж ненавидить сталінську диктатуру і буде боротися за своє визволення.

Знаємо і більш усього розуміємо, що український нарід і інші поневолені народи будуть нести на своїх плечах подвійну боротьбу: боротьбу проти большевизму, як загального зла і проти зла державного поневолення. Українці будуть боротися за свою державну незалежність.

Ми вже досить натерпілись федерації російського імперіялізму, большевизму і ми проти всякої іншої федерації А. Керенського і компанії.

„Лучше плохой диктатор, чем резать живое тело России" — сказав А. Керенський в свій час.

Але для нас українців: —

„Краще свобода і державна незалежність, ніж стояти на колінах".

Ми проти федерації, — ми за державну незалежність.

ПОШУКУВАННЯ

Пошукую ТОВПАША ЯРОСЛАВА, який перебував останно на Фраймані — Мюнхен та приїхав в травні 1949 р. до ЗДА. Хто знав би про місце перебування згаданого, прошу писати: Ярошевич Евген 1031 N. Richmond Ave., Chicago 22, Ill.

Друзі: Богдан Мисько і Любомир Курилко відгукніться.
МИХАЙЛО МИГАЛЬ
3342 W. Crystal Street
Chicago 51, Ill

БИЗНЕСОВІ НАГОДИ

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ШІКАГО, ІЛЛ.

Віче Українського Конгресового Комітету

З ініціятиви Українського Конгресового Комітету та заходами Ліґи Українських Организацій Шікаґа й тамошнього відділу УКК-ту відбулось дня 14. травня 1950 р. велике віче в великій салі школи Шопена. Була це неділя. На той день припадало Свято Матері. При всіх парохіях, як католицьких так і православних, відбувались різні підприємства з нагоди того свята. Вони починають пополудні і тривали до вечора. У святах брали участь українські діти й батьки, зокрема ж матері. Крім того гостив тоді в Шікаґо президент Труман, якого там гучно витали. Накінець виступала тоді в Шікаґо гамбурзька німецька футбольна дружина. Всі ті підприємства могли відтягнути багато українців від участи в вічу. Не зважаючи на те, віче відбулось, хоч саля не була виповнена вщерть. Переважали на ньому нові іміґранти.

Точно в год. 3-ій пополудні відкрив віче гомова Ліґи Українських Организацій Шікаґа п. Дужанський Іван, який представив учасникам делеґата Українського Конгресового Комітету п. В. Мудрого із Ню Йорку та віддав йому слово для виголошення доповіді.

Шановний бесідник виголосив понадгодинний реферат на тему теперішнього положення українського народу та про працю й завдання Українського Конгресового Комітету в Америці. По ньому промовляв п. Іващук Василь від Українського Переселенчого Осередку в Шікаґо у справі переселення та висилання афідавітів для скитальців в Европі. — Зверґи прийшов до слова п. Шпікула Тарас, голова відділу УКК-ту на Шікаґо, що закликав присутніх до складання національного датку на Український Народний Фонд. По його промові приступлено до збірки датків на квітарі УКК-ту. Збирало пять збірщиків, які виставляли відразу посвідки на вплачені датки. У часі збірки промовляли др. Смук Іван, заохочуючи до складок та адв. Смук Роман. Їх виступи, навіяні патріотичним запалом, мали помітний вплив на жертвенність учасників. Збірщики сиділи на салі при двох столах і скоро утворилась біля них черга жертводавців. Збірка ще не була точно підрахована але вона дала коло чотириста долярів. Віче закінчилося відспіванням національного гимну.

По вічу відбулась нарада членів Ліґи Українських Организацій Шікаґа та членів Відділу Українського Конгресового Комітету, на якій узгіднено справу праці для інформації та пропаґанди між американцями, а крім того організаційні справи в такому напрямі: Ліґа Укр. Орг. Шікаґа перебере на себе обовязки філії УКК-ту для Шікаґа й цілого стейту та подбає про заснування кількох відділів УКК-ту в самому великому місті Шікаґо. Це в цілях збільшення праці та посилення збірки на Український Народний Фонд. Нарада була дуже численна та жива. У дискусії забирали слово й численні нові іміґранти.

В. Д.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Ресорту фінансів В. О. УНРади

Поштовий Відділ Фінансового Ресорту Виконного Органу УНРади видав нову серію поштових марок, т. зв. серію „Червоного Хреста". Ту серію видано, згідно з прийнятим у багатьох европейських державах звичаєм, з тим, що певна, наперед устійнена частина прибутку з розпродажу тих марок призначена на добродійну ціль; таким чином ця серія поштових марок УНРади має допомогти жертвам визвольних змагань українського народу, українським інвалідам та їх родинам.

Акція поширювання і розпродажу тих марок починається на Зелені Свята, а триватиме до кінця серпня ц. р. Протягом тих трьох місяців серія має розійтися. З прибутків 50 відсотків призначено на підмогу українським інвалідам. В той час не повинно бути ні одного листа, ні одної листівки, висланих українськими громадянами, на яких не було би наліпленої поштової марки серії „Червоного Хреста". Таким способом будемо пригадувати не лише самим собі, а також і нашим дітям і чужинецькому світові про ті великі жертви, що їх поніс український народ в боротьбі за свободу та за власну державну незалежність. Саме в цей тримісячний період припадають роковини важливих воєнних подій з часів наших визвольних змагань: у червні другий похід Української Галицької Армії на Львів, відомий під назвою — Чортківської Офензиви, в липні — геройчно-трагічна битва 1-ої Української Дивізії під Бродами, а в серпні — блискавичний похід об'єднаних українських армій на Київ, що закінчився визволенням Києва з-під ворожої окупації 31. серпня 1919 р. Нехай, отже, дрібна поштова марка з серії „Червоного Хреста" пригадує нам усім ті світлі події з часів наших визвольних змагань і нагадує про те, що цю боротьбу ми ще повинні довести до перемоги.

Закуповуючи серію „Червоного Хреста" поштових марок УНРади, українські громадяни не лише підтримують політичну діяльність Української Національної Ради, але водночас і дають допомогу тим, хто приніс у жертву свою кров за кращу долю українського народу.

На чужині, в травні 1950 р.

Ресорт Фінансів
Вик. Орг. УНРади
Ресорт Військ. Справ
Вик. Орг. УНРади

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Отсим повідомляється членів Відділу 204, що надзвичайні збори відбудуться в пятницю, 2-го червня о годині 8. вечером, в галі Укр. Правос. Громади 334 Іст 14. вулиця. Повідомлюємо, що наш відділ уряджує пікнік, 4. червня, тому треба вибрати комітет до пікніку. Як рівнож є інші важні справи до полагодження, тому присутність членів конечна. — П. Марко, предс.; А. Марко, кас.; В. Гасій, секр.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

В понеділок, дня 15. травня 1950 р., попрощалася з цим світом у Вест Пулман, Ілл., членкиця Рождества Пресв. Богородиці відділа 216 УНСоюзу,

ОЛЕНА ШПОРЛЮК.

Покійна походила з села Кривого повіт Радехів Західна України. Прожила 62. років. До УНСоюзу вступила в листопаді 1924 р. Полишила у смутку одного сина Стефана, пять унуків, одну сестру Параскевію Костик і одного брата в Канаді.

Брала живу участь в громадськім народнім життю і щиро жертвувала на народні цілі. Дня 18. травня Сестрицтво Рожд. Пресв. Богородиці у Вест Пулман, Ілл.; і Сестрицтво Апостольства Молитви відпровадили покійну Олену Шпорлюк на місце вічного спочинку з Католицької Церкви Св. Михаїла.

В. Ї Й П.
Катерина Щеперняк, кас.

Дня 30-го травня помер по довгій недузі член відділу 204 УН Союзу, в Ню Йорку,

МИКОЛА ЛЯЛЬКА,

проживши 66 років. Покійний походив з Рогатина, Галичина. Полишив в смутку жінку Анну і доньку Ольгу. Похорон відбудеться в суботу, 3-го червня, в год. 10. рано, з похоронного заведення Петра Яреми, 129 Іст 7. вул., до укр. кат. церкви Св. Юра на 7. вулиці.

Хай земля буде йому пером.
В. Гасій, секр. від. 204 УНС.

ТАРЗАН, ч. 2356. Джена зводить сторожів.

Коли Тантор пасся, щасливий, що не знав про побут ловців за загорбом...

...Джена лежала на своїм ліжку під обереженим, хоч і змученим оком сторожів.

Вона завважала їх умучення від цілонічного чування, а завважала теж, що її біль відійшов із її ноги. Вона рішилася на підступ.

Вона нагло зірвалася на рівні ноги.